

VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG ĐỐI VỚI KIỂM SOÁT QUYỀN LỰC TRONG CÔNG TÁC CÁN BỘ

CAO THỊ NGỌC YẾN*
TRỊNH VƯƠNG AN**

Quyền lực trong công tác cán bộ luôn có nguy cơ bị tha hóa, do đó, tăng cường kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ nhằm kịp thời phát hiện, ngăn chặn và xử lý tổ chức, cá nhân lợi dụng chức vụ, quyền hạn để làm những việc sai trái, không đúng thẩm quyền được giao. Truyền thông đại chúng với tư cách là phương thức kiểm soát quyền lực nhà nước từ bên ngoài đang có những tác động to lớn đến hiệu quả kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ. Bài viết làm rõ một số nội dung lý luận, phân tích thực trạng và đưa ra các giải pháp nhằm phát huy vai trò của truyền thông đại chúng đối với kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Kiểm soát quyền lực; công tác cán bộ; vai trò của truyền thông đại chúng; Việt Nam.

The power in cadre personnel work is always in danger of being corrupted, so it is necessary to strengthen the power control in cadre personnel work to promptly detect, prevent, and handle organizations and individuals who abuse their positions and powers to do wrong and unauthorized things. Mass media as a way of controlling state power from the outside dramatically impacts the effectiveness of power control in cadre personnel work. The article clarifies several theoretical bases, analyzes the situation, and offers solutions to promote the role of the mass media in power control in cadre personnel work in Vietnam.

Keywords: Power control; cadre personnel work; role of mass media; Vietnam.

NGÀY NHẬN: 12/10/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 20/11/2023 NGÀY DUYỆT: 15/12/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.335.2023.724>

1. Đặt vấn đề

Đam mê quyền lực là một thuộc tính trong bản chất của con người, những lợi lộc do chức vụ mang lại khiến nhiều người dùng tiền để “mua” chức quyền, người có chức quyền thì muốn ngồi mãi chiếc ghế quyền lực. Arisote ví những kẻ đó như “những kẻ bệnh hoạn” và chiếc ghế quyền lực chính là phương thuốc giữ cho họ được khỏe mạnh; khi có địa vị trong tay người ta có thể bù lại

số tiền đó, đồng thời “tái sản xuất” làm cho số vốn đó “sinh lời”¹. Thực tế cho thấy, việc “chạy chức”, “chạy quyền” trong công tác cán bộ đang là vấn đề nhức nhối, rất cần phải kiểm soát để kịp thời ngăn chặn tiêu cực xảy ra. Quyền lực trong công tác cán bộ là

* NCS, Trường Đại học Luật Hà Nội

** NCS, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên

thẩm quyền của tổ chức, cá nhân trong việc tuyển dụng, bố trí, quản lý, đánh giá, quy hoạch, đào tạo, bồi dưỡng, bổ nhiệm, miễn nhiệm, phong, thăng cấp bậc hàm, giới thiệu, ứng cử, điều động, luân chuyển, khen thưởng, kỷ luật, kiểm tra, giám sát, giải quyết khiếu nại, tố cáo và thực hiện chế độ, chính sách đối với cán bộ².

Hiện nay, bên cạnh cơ chế kiểm soát bên trong (kiểm soát bằng các cơ quan nhà nước) thì truyền thông đại chúng với tư cách là một phương thức kiểm soát quyền lực nhà nước từ bên ngoài cũng đang đóng góp vai trò nổi bật trong việc nâng cao hiệu quả của hoạt động kiểm soát quyền lực nhà nước nói chung và kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ nói riêng. Ở Việt Nam, vai trò của báo chí được quy định tại Điều 4 *Luật Báo chí* năm 2016: “Báo chí ở nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là phương tiện thông tin thiết yếu đối với đời sống xã hội; là cơ quan ngôn luận của cơ quan Đảng, cơ quan nhà nước, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức chính trị - xã hội - nghề nghiệp, tổ chức xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp; là diễn đàn của Nhân dân” và “Phản ánh và hướng dẫn dư luận xã hội; làm diễn đàn thực hiện quyền tự do ngôn luận của Nhân dân”.

2. Vai trò của truyền thông đại chúng đối với kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ

Thứ nhất, công khai thông tin về các ứng cử viên trong các cuộc bầu cử hoặc các nhân sự được bổ nhiệm, quy hoạch, như công khai về trình độ học vấn, kinh nghiệm, thành tích, chương trình nghị sự trong tương lai..., giúp cho người dân theo dõi, đánh giá về các ứng cử viên... Những thông tin mà truyền thông đại chúng cung cấp đã giúp người dân thực hiện các quyền dân chủ của mình một cách xứng đáng bằng cách đưa ra lựa chọn phù hợp về một ứng cử viên trong quá trình bầu cử, từ đó làm tăng hiệu quả của khâu kiểm soát đầu vào trong công tác cán bộ, tăng xác suất lựa chọn “đúng người” có đủ phẩm

chất, trình độ và loại bỏ được nhiều cán bộ chưa đủ điều kiện.

Thứ hai, minh bạch hóa quá trình tuyển dụng, lựa chọn, bổ nhiệm nhân sự ở các cơ quan nhà nước. Điều này giúp tăng khả năng giám sát của người dân vào công tác nhân sự ở các cơ quan. Đặc biệt, trong bối cảnh của các cuộc bầu cử, vai trò này được thể hiện rõ nét nhất, một cuộc bầu cử tự do và công bằng không chỉ là quyền tự do bầu cử và kiến thức về cách bỏ phiếu, mà thông qua việc thông tin về quá trình bầu cử, truyền thông đại chúng góp phần cho hoạt động bầu cử được thực hiện một cách công khai, minh bạch, hạn chế những sai sót, gian lận.

Thứ ba, phát hiện ra các sai phạm trong công tác cán bộ, từ đó cung cấp thông tin cho các cơ quan nhà nước vào cuộc điều tra, xử lý các vi phạm nảy sinh. Để tăng cường sự vào cuộc của các cơ quan có thẩm quyền, truyền thông đại chúng phản ánh nguồn dư luận xã hội rộng lớn nhằm tạo ra áp lực yêu cầu trách nhiệm giải trình, buộc cơ quan nhà nước phải vào cuộc, xác minh, điều tra. Kết Ngoài ra, dư luận xã hội mà truyền thông đại chúng phản ánh đã tác động đến “lòng tự trọng” của mỗi cán bộ, công chức, buộc đội ngũ này phải có trách nhiệm ứng xử đúng mực hơn với người dân.

Tuy nhiên, để thực hiện tốt các vai trò nói trên, đòi hỏi truyền thông đại chúng phải giữ thái độ trung lập trong khi đưa tin về các hoạt động liên quan đến công tác nhân sự.

(1) Truyền thông đại chúng cung cấp đầy đủ các thông tin liên quan đến hoạt động bầu cử.

Trong cuộc bầu cử đại biểu Quốc hội khóa XIV, khóa XV, bầu đại biểu Hội đồng nhân dân (HĐND) các cấp nhiệm kỳ 2016 - 2021; 2021 - 2026, truyền thông đại chúng đã đưa tin dưới nhiều hình thức phong phú, đa dạng với thời lượng, tần suất, số lượng tin/bài thông tin rất lớn³. Thông qua công tác thông tin về bầu cử đã nâng cao nhận thức và huy động sự tham gia của người dân,

với số lượng cử tri tham gia bỏ phiếu bầu đại biểu Quốc hội và HĐND khóa XV cao nhất từ trước đến nay, đạt tỷ lệ 99.6%⁴. Sự tham gia đông đảo và có trách nhiệm của người dân trong việc lựa chọn những ứng cử viên có đủ năng lực phẩm chất đại diện cho Nhân dân đã góp phần làm hạn chế tình trạng “cơ cấu ngầm” về mặt nhân sự, bảo đảm cuộc bầu cử diễn ra công khai, dân chủ, công bằng.

(2) Truyền thông đại chúng đã chỉ ra nhiều sai phạm trực tiếp liên quan đến các khâu trong quy trình công tác cán bộ, như: quy hoạch, luân chuyển, bổ nhiệm cán bộ..., hoặc suy thoái tư tưởng chính trị, đạo đức lối sống.

Nhiều cán bộ vi phạm phẩm chất đạo đức, lối sống được báo chí phản ánh; có trường hợp bổ nhiệm cấp tốc, hàng loạt trước khi về hưu được báo chí phản ánh như: bà Trần Thị Hoài Thanh, Sở Lao động, Thương binh và Xã hội tỉnh Gia Lai ký một loạt quyết định bổ nhiệm, điều động nhân sự trước khi nghỉ hưu 1 tháng⁵ hay có những trường hợp cán bộ trẻ được bổ nhiệm “thần tốc” hoặc “nâng đỡ không trong sáng” vào các vị trí lãnh đạo đã gây hoài nghi trong dư luận được báo chí đưa tin, thúc đẩy cơ quan nhà nước vào cuộc điều tra và giải quyết.

Mặc dù thời gian qua, truyền thông đại chúng ở nước ta đã góp phần chỉ ra những sai phạm trong công tác cán bộ, tuy nhiên, vẫn còn một số hạn chế trong việc truyền thông khi đưa tin về công tác nhân sự, như:

(1) Tỷ lệ các bài được đưa tin, nghiên cứu, phân tích, bình luận về các ứng cử viên vẫn chiếm con số ít; các thông tin về các ứng cử viên được cung cấp trên thông tin đại chúng thường mang tính chất thông báo đơn thuần.

(2) Việc vận động bầu cử trên các kênh thông tin đại chúng vẫn mang tính hình thức; việc đấu tranh các sai phạm có lúc, có nơi còn bị động, nhiều trường hợp vi phạm không được phát hiện sớm, các thông tin đăng tải thường được thực hiện sau khi các cơ quan nhà nước đã phát hiện có dấu hiệu.

Nhiều vụ việc không đi đến cùng dẫn đến việc điều tra, xác minh bị gián đoạn do hạn chế về chất lượng nguồn tin cũng như thiếu hiểu biết về nghiệp vụ trong công tác cán bộ.

(3) Một số thông tin chưa được kiểm chứng, thiếu các bài viết điều tra có chất lượng, ngoài ra, các thông tin còn thiếu sự cân bằng giữa “xây” và “chống”, thiên về các thông tin sai phạm mà ít các thông tin, các nhân tố điển hình trong công tác cán bộ.

3. Một số giải pháp

Một là, tiếp tục khẳng định vai trò lãnh đạo, định hướng của Đảng và Nhà nước đối với tăng cường kiểm soát quyền lực nhà nước nói chung, kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ nói riêng cũng như về sự phát triển của truyền thông đại chúng trong bối cảnh mới. Sự lãnh đạo của Đảng trong thời gian tới không chỉ là điều kiện, là động lực quan trọng để làm tốt công tác tư tưởng, tạo sự đồng thuận xã hội, góp phần từng bước hạn chế tình trạng “tha hóa quyền lực nhà nước” mà còn bảo đảm được sự phát triển truyền thông mạnh mẽ và đúng hướng, phát huy được sức mạnh của truyền thông đại chúng trong việc thực hiện được vai trò của mình đối với Nhân dân.

Hai là, cần xây dựng và hoàn thiện các văn bản pháp luật, tạo hành lang pháp lý để nhanh chóng mở rộng quá trình dân chủ hóa xã hội, trong đó chú trọng quyền giám sát, phản biện xã hội; quyền được tự do thông tin của truyền thông đại chúng. Bảo đảm việc ghi nhận và thực hiện các quyền này ở phương diện pháp lý và thực tiễn. Bên cạnh đó, xây dựng hành lang pháp lý toàn diện, đồng bộ nhằm bảo đảm cho truyền thông đại chúng thực hiện vai trò của mình với tư cách là một phương thức kiểm soát quyền lực nhà nước từ bên ngoài.

Ba là, xây dựng đội ngũ phóng viên, biên tập viên có hiểu biết chuyên sâu về công tác cán bộ; có lập trường, tư tưởng chính trị vững vàng, dũng cảm, tâm huyết trong quá trình tác nghiệp. Viết về kiểm soát quyền lực nhà

nước là vấn đề khó và hết sức nhạy cảm, đặc biệt là trong công tác cán bộ, do đó, các cơ quan báo chí cần có đầu tư tương xứng về nhân lực, đào tạo, bồi dưỡng để có một đội ngũ viết chuyên sâu về đề tài này; đồng thời, có các chính sách khen thưởng nhằm khuyến khích, động viên đội ngũ cán bộ làm truyền thông thực hiện nhiều đề tài có chất lượng. Bên cạnh đó, chú trọng phát triển thể loại báo chí điều tra và báo chí chính luận nhằm tăng sức ảnh hưởng của báo chí trong kiểm soát quyền lực nhà nước.

Bốn là, nội dung thông tin về công tác nhân sự mà truyền thông đại chúng đưa tin cần chuyên sâu, thực chất hơn. Tiếp nhận phản ánh, thông tin của người dân để phát hiện sớm các trường hợp bổ nhiệm người không thuộc quy hoạch; bổ nhiệm người thiếu tiêu chuẩn chức danh; bổ nhiệm sai quy định.

Nâng cao chất lượng thông tin đối với hoạt động bầu cử. Cung cấp thông tin toàn diện về các bước, quy trình công tác bầu cử. Các thông tin cung cấp bao gồm công tác chuẩn bị, các hội nghị hiệp thương người ứng cử, hội nghị tiếp xúc cử tri, danh sách, tiểu sử tóm tắt và chương trình hành động của các ứng cử viên, đảng tải ý kiến cử tri, ý kiến của người ứng cử, thông tin về diễn biến và kết quả...

Năm là, việc cung cấp thông tin về công tác nhân sự phải bảo đảm nguyên tắc công khai, minh bạch, bình đẳng, khách quan. Bảo đảm việc thực hiện công khai trong công tác nhân sự theo đúng các quy định khác của Đảng và nguyên tắc pháp luật, gắn yêu cầu cụ thể về tính bảo mật theo quy định của *Luật Bảo vệ bí mật nhà nước* năm 2018. Không làm sai lệch thông tin về ứng viên, tránh trường hợp công khai các thông tin vượt quá giới hạn cho phép của pháp luật nhằm ngăn chặn tình trạng xuất hiện những luận điệu xuyên tạc, phá hoại, ảnh hưởng đến nhân sự được quy hoạch.

4. Kết luận

Kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ được thực hiện có hiệu quả như giai đoạn hiện nay là kết quả của sự kết hợp của nhiều cơ chế kiểm soát khác nhau, trong đó yếu tố công khai, minh bạch thông tin chính là một trong những điều kiện cần để thúc đẩy các cơ chế đó vận hành có hiệu quả. Trong bối cảnh thuận lợi này, truyền thông đại chúng cần phải tận dụng và khai thác triệt để các lợi thế để phát huy vai trò của mình hơn nữa đối với kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ để góp phần xây dựng Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh

Chú thích:

1. Aristole. *Chính trị luận* (Nguyễn Duy Trường dịch). H. NXB Thế giới, 2015, tr. 69.
2. *Quy định số 205-QĐ/TW ngày 23/9/2019 của Ban Chấp hành Trung ương về việc kiểm soát quyền lực trong công tác cán bộ và chống chạy chức, chạy quyền.*
3. *Gõ từ khóa trên Google, từ khóa “Bầu cử đại biểu quốc hội khóa XIV và Hội đồng nhân dân các cấp 2016 - 2021” có khoảng 660.000 kết quả (0,50 giây), từ khóa “Bầu cử đại biểu quốc hội khóa XV và hội đồng nhân dân các cấp 2021 - 2026” có khoảng 1.910.000 kết quả (0,51 giây).*
4. *Tín hiệu tích cực từ con số trúng cử đại biểu Quốc hội khóa XV.* <https://quochoi.vn>, ngày 12/6/2021.
5. *Bổ nhiệm hàng loạt trước khi nghỉ hưu, cựu Giám đốc Sở ở Gia Lai bị cảnh cáo.* Vietnamnet.vn, ngày 25/6/2020.

Tài liệu tham khảo:

1. Nguyễn Đăng Dung. *Kiểm soát quyền lực nhà nước*. H. NXB Chính trị quốc gia, 2017.
2. Nguyễn Văn Dũng. *Báo chí và dư luận xã hội*. H. NXB Lao động, 2011.
3. Vũ Đình Hòa. *Truyền thông đại chúng trong công tác lãnh đạo quản lý*. H. NXB Chính trị Quốc gia, 2000.
4. *Luật Bảo vệ bí mật nhà nước* năm 2018.
5. Nguyễn Quang Vinh. *Vai trò của báo in trong thực hiện chức năng giám sát và phản biện xã hội*. H. NXB Công an nhân dân, 2020.